

เพลงโหมโรง

จาก หนังสือสังคีตนิยมว่าด้วยดนตรีไทย

รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี

หากจะกล่าวถึงความหมายของคำว่า “โหมโรง” ตามการรับรู้ในระดับของบุคคล โดยทั่วไปแล้ว มักจะคิดถึงเพลงประเภทนี้ในลักษณะที่เป็นเพลงที่ต้องใช้บรรเลงก่อนเพลงอื่น ๆ สำหรับคำว่า “โหมโรง” ตามความหมายที่ให้ไว้พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 คือ “การประโคมดนตรีเบิกโรง” จากความรู้สึกลบับชาวบ้านและตามความหมายของนักวิชาการด้าน อักษรศาสตร์มีสิ่งตรงกันอยู่อย่างหนึ่ง คือ เพลงโหมโรง เป็นเพลงที่ต้องใช้บรรเลงเป็นเพลงแรก ก่อนที่จะมีรายการอื่น ๆ ตามมา วัตถุประสงค์ในการบรรเลงเพลงโหมโรงมีด้วยกัน 2 ประการคือ

- ก. เพื่อแสดงความเคารพและอัญเชิญองค์พระอิศวรกับเทวดาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ตามคติของนักดนตรีไทยให้ลงมาประชุมสโมสรสนับทิตและประสาทพร เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ผู้บรรเลงเพลงและท่านผู้เป็นเจ้านายงานนั้น ๆ
 - ข. เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านได้รู้ว่ามีอะไร ที่ไหนและเมื่อใด เช่น ถ้าเป็นปี พาทย์โหมโรงเย็นชาวบ้านก็จะรู้ว่าจะมีการสวดมนต์เย็น ถ้าโหมโรงเช้าชาวบ้านก็จะรู้ว่าจะมีพระมาฉันเช้า โหมโรงละครเช้าแสดงว่าเขาจะมีละครตอนเช้า โหมโรงกลางวันก็จะรู้ว่าละครที่แสดงในตอนเช้านั้นได้ปิดการแสดงในตอนเที่ยงและจะได้เปิดการแสดงอีกในตอนบ่ายของวันนั้นต่อไป โหมโรงละครเย็นก็จะหมายถึงจะมีละครแสดงให้ดูอีก เพลงโหมโรงแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้
1. เพลงโหมโรงพิธีกรรม
 2. เพลงโหมโรงการแสดง
 3. เพลงโหมโรงการแสดงประกอบการร้อง-ส่ง

1. เพลงโหมโรงประกอบพิธีกรรม

เพลงโหมโรงที่ใช้ประกอบพิธีกรรมนั้นส่วนใหญ่นั้นจะเป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวข้อง กับศาสนาพิธี เช่น พิธีสวดมนต์เย็น การที่จะมีพระมาสวดมนต์เย็นนั้น ช่วงเวลาก่อนที่พระ จะมาถึงสักครู่หนึ่ง นักดนตรีจะบรรเลงเพลงชุดโหมโรงเย็นเพื่อเป็นการบอกกล่าวให้ ชาวบ้านในบริเวณนั้นรู้ว่าหลังจากบรรเลงเพลงชุดโหมโรงเย็นจบลงแล้วจะมีพระมาสวด มนต์เย็น ชาวบ้านก็จะเตรียมตัวมาฟังพระสวด ในทำนองเดียวกัน เนื่องจากพระท่านไม่ สามารถที่จะฉันอาหารเย็นได้ หลังจากที่ท่านสวดมนต์เย็นเสร็จแล้วท่านก็กลับวัด รุ่งเช้า ของอีกวัน วงดนตรีก็จะบรรเลงเพลงโหมโรงเช้าเป็นเพลงแรก ชาวบ้านก็จะรู้ว่าพระที่ท่าน มาสวดเย็นเมื่อวานนี้ ท่านได้รับนิมนต์มาให้ฉันอาหารเช้าที่บ้านงาน เข้าบ้านที่อยู่ใกล้เคียง

ก็จะจัดเตรียมข้าวปลาอาหาร เพื่อที่จะได้นำมาถวายพระ เพลงโหมโรงที่ใช้ประกอบพิธีกรรมมีอยู่ 3 ชุดด้วยกัน คือ โหมโรงเย็น โหมโรงเช้า และโหมโรงเทศน์

1.1 โหมโรงเย็น ชุดโหมโรงเย็นนี้ ประกอบด้วยเพลงต่าง ๆ 13 เพลง

1. เพลงสาธุการ หมายถึงการน้อมกายและใจ เพื่อแสดงความเคารพต่อพระรัตนตรัย และเทพเจ้าผู้ศักดิ์สิทธิ์
2. เพลงตระ ประกอบด้วย ตระหล้าปากคอก ตระปลายพระลักษณ์ ตระมารละม่อม หมายถึง การกล่าวขมนุมเทวดา แทนบทสวดที่ว่า “-สกุเล กาเมฯ-”
3. เพลงร่ำสามลา หมายถึงการกราบ 3 ครั้ง แทนบทสวดที่ว่า “-ธมฺมสุสวนกาโล ยมฺภทฺนตา-” ในทำัยการประพรมเทวดาเป็น 3 ครั้ง
4. เพลงเข้าม่าน หมายถึงเทพเจ้าผู้เป็นใหญ่เข้าวิสูตรเพื่อเตรียมองค์ไปสู่มณฑลพิธิตามอัญเชิญ
5. เพลงปฐมและท้ายปฐม หมายถึง การจัดกระบวนเทพนิกรที่จะโดยเสด็จ
6. เพลงลา หมายถึงการจัดกระบวนนั้นเสร็จเรียบร้อยแล้ว ลา หมายถึง จบหรือครั้ง
7. เพลงเสมอและร่ำลาเดียว หมายถึง เทพเจ้าเสด็จออกจากวิมาน
8. เพลงเชิดสองชั้นและชั้นเดียว หมายถึง การมาของขบวนเทพยดา คนธรรพ์ฯ
9. เพลงกลม แสดงถึงการเสด็จมาของเทพเจ้าผู้ศักดิ์สิทธิ์ เช่น พระอิศวรและพระนารายณ์ เป็นต้น
10. เพลงชำนาญ หมายถึง การสวดประสาทพรของเทพเจ้าผู้สูงศักดิ์นั้น
11. เพลงกราวใน หมายถึง การเสด็จมาของเทพเจ้าฝ่ายอสูร เช่น ท้าวกุเวร เวสสุวรรณ เป็นต้น
12. เพลงต้นซุบ หมายถึง การประจักษ์ของพิธีนั้น
13. เพลงลา เป็นการแสดงว่าจบคำอัญเชิญและเทพเจ้าได้เสด็จมาพร้อมกัน ณ มณฑลพิธิตแล้ว

เพลงชุดโหมโรงเย็นนี้ จัดเป็นเพลงระดับเบื้องต้นของผู้ที่เรียนดนตรีไทยทางด้านปี่พาทย์ โดยจะต้องบรรเลงให้ได้ก่อนที่จะเรียนเพลงประเภทอื่น ๆ เพลงชุดโหมโรงเย็นนี้มีประโยชน์อยู่สองประการ คือ ประการแรกใช้ในการบรรเลงออกงาน ถ้าผู้ฝึกหัดสายปี่พาทย์เรียนชุดเพลงโหมโรงเย็นจบแล้ว และต่อเพลงประเภทเพลงซำลึก 4-5 เพลง เพลงเถาอีก 7-8 เพลง ก็จะสามารถที่จะบรรเลงออกงานประเภทสวดมนต์เย็นจนเข้าได้ ประการที่สองเพลงชุดโหมโรงเย็นนี้เปรียบเสมือนแม่บทของเพลงต่าง ๆ เพราะเพลงในชุดนี้จะบ่งบอกถึง “มือฆ้อง” อย่างชัดเจน ดังนั้นเมื่อผู้ที่ผ่านการเรียนชุดโหมโรงเย็นแล้วจะสามารถบรรเลงเพลงชุดอื่น ๆ ได้อย่าง

ง่ายตาย โดยใช้พื้นฐานเดิมจากเพลงในชุดโหมโรงเย็น คล้าย ๆ กับการฝึกหัดนาฏศิลป์ที่กำหนดเอาไว้ว่าต้องเริ่มจากการรำ “แม่บท” เพราะถือว่าแม่บทคือแม่ท่าของรำชุดต่าง ๆ ที่จะนำไปประยุกต์ดัดแปลงให้เกิดเพลงใหม่ แต่พื้นฐานของท่ารำในชุดแม่บทยังคงเดิม สำหรับผู้ที่เรียนทางด้านเครื่องสายก็มีการกำหนดเพลงกันต่าง ๆ ออกไปตามความเหมาะสมของเครื่องดนตรีนั้น ๆ

1.2 โหมโรงเช้า ประกอบด้วยเพลงในชุดจำนวน 5 เพลงด้วยกัน คือ

1. สาธุการ
2. เหาะ
3. รัวสามลา
4. กลม
5. ชำนั้น (ชำนาญ)

1.3 โหมโรงเทศน์ โหมโรงเทศน์ใช้สำหรับบรรเลงก่อนที่จะมีงานแสดงพระธรรมเทศนา ทั้งนี้เพื่อเป็นการประกาศให้ชาวบ้านรู้ว่าที่จะมีการแสดงพระธรรมเทศนาหลังจากการบรรเลงเพลงชุดนี้จบลง เพลงชุดโหมโรงเทศน์ประกอบด้วยชุดเพลง 6 เพลงด้วยกัน คือ

1. สาธุการ
2. กราวใน
3. เสมอ
4. เชิด
5. ชูบ
6. ลา

2. เพลงโหมโรงการแสดง

การแสดงเป็นเรื่องราวของไทยที่ได้รับความนิยมในหมู่มหาชนอย่างแพร่หลายตั้งแต่ในครั้งอดีตมีอยู่หลายชนิดด้วยกัน เช่น โขน และละคร เป็นต้น ดังนั้นเพลงโหมโรงที่ใช้ประกอบการแสดงจึงมีความแตกต่างกันไปตามประเภทของการแสดง

2.1 โหมโรงละคร โหมโรงละครนี้จุดประสงค์ก็เพื่อที่จะประกาศให้ชาวบ้านได้ทราบว่าจะมีละคร ในสมัยโบราณกาลที่จะทราบว่าจะมีละครตอนไหน นอกจากการสังเกตที่ระยะเวลาว่าโหมโรงตอนไหนก็มีละครตอนนั้นแล้ว อีกประการหนึ่งที่คนสมัยโบราณปฏิบัติกันคือ การสังเกตจากชุดเพลงว่าชุดเพลงนั้นเรียกว่าโหมโรงอะไร ในการสังเกตนั้น ไม่ใช่จะต้องจำทำนองให้ได้ทุกเพลง หากแต่ชาวบ้านจะสังเกตได้จากจังหวะของกลองทัด ซึ่งปกติแล้วจะมีความถี่-ห่าง ช้า-เร็ว ของแต่ละเพลงแตกต่างกันไป

2.1.1 โหมโรงละครตอนเช้า เพลงโหมโรงชุดนี้นั้นเหมือนกันโหมโรงเย็นทุกประการ เพียงแต่ตัดเพลงสาธการออก

2.1.2 โหมโรงละครตอนกลางวัน ประกอบด้วยเพลงต่าง ๆ ดังนี้

1. กราวในสามท่อน
2. เสมอข้ามสมุทร
3. รัวสามลา
4. เชิด
5. ชุบ
6. ลา
7. ครอบงอน
8. ครอบงอน-รัวลาเดียว
9. ปลุกต้นไม้-รัวลาเดียว
10. ใช้เรือ-รัวลาเดียว
11. เหาะ-รัวลาเดียว
12. เชิดฉาน-รัวลาเดียว

2.1.3 โหมโรงละครตอนเย็น สำหรับโหมโรงชุดนี้ คงใช้เหมือนกันกับโหมโรงละครตอนเช้าทุกประการ ซึ่งหมายถึงการบรรเลงชุดเพลงของโหมโรงเย็นโดยตัดเพลงสาธการออกไป

2.2 โหมโรงโขน เพลงโหมโรงชุดนี้ใช้บรรเลงก่อนที่จะมีการแสดงโขน แบ่งออกได้เป็น 3 ชุดด้วยกัน คือ

2.2.1 โหมโรงโขนตอนเช้า ประกอบด้วยเพลงดังต่อไปนี้

1. ตรีสารนิบาต-รัว
2. เข้าม่าน 6 เที้ยว-ลา
3. เสมอ-รัว
4. เชิด
5. กลม
6. ชำนัน (ชำนาญ)
7. กราวใน
8. ชุบ
9. กราวรำ

2.2.2 โหมโรงโขนตอนกลางวัน ประกอบด้วย

1. กราวใน

2. เสมอข้ามสมุทร-ร้าว
3. เชิด
4. ชุบแล้วลงลา
5. ครอบงำ-ร้าว
6. ครอบงำ-ร้าว
7. ไร่-ร้าว
8. ปลุกต้นไม้-ร้าว
9. คุกพา-ร้าว
10. พระพิราพ
11. ละครนิมิต
12. เลียน 2 เที้ยว
13. เชิด-ปลุก-ร้าว
14. บาทสกุณี-ปลายลงกราวรำ

2.2.3 โหมโรงโขนตอนเย็น ประกอบด้วย

1. ละครนิมิต
2. เจ้าม่าน 6 เที้ยว-ลา
3. กราวใน
4. เชิด
5. กราวรำ

การแสดงของไทย ละคร และโขน หากจะจัดลำดับจากความยากง่ายแล้ว การแสดงโขนย่อมมีองค์ประกอบสลับซับซ้อนกว่ามาก ดังนั้นในด้านของดนตรี การบรรจุมusic ที่อาศัยการบรรจุมusic ตามลักษณะของการแสดงในแต่ละประเภท โดยคำนึงว่าการแสดงโขนควรจะบรรจุมusic ระดับใด เช่น เพลงบาทสกุณีและเพลงองค์พระพิราพ นั้น ตามคตินักดนตรีไทยถือกันว่าเป็นเพลงที่มีความศักดิ์สิทธิ์อยู่ในระดับสูงสุด ไม่ควรอย่างยิ่งที่จะนำมาบรรเลงเล่นอย่างพร่าเพรีอ แต่เพลงทั้งสองเพลงนี้ก็ยังคงนำมาบรรจุมusic ในชุดโหมโรงโขน ทั้งนี้เพื่อเป็นการเตรียมตัวให้พร้อมในหมู่พนักงานดนตรี และอีกประการหนึ่งเพื่อเป็นการบรรเลงในลักษณะที่เป็นการนำเรื่อง เพื่อที่เสนอแก่ผู้ฟังและผู้ชมหากจะวิเคราะห์ในอีกมุมมองหนึ่ง เพลงในชุดโหมโรงและเพลงที่จะบรรเลงประกอบการแสดงโขนนั้นจะมีความสัมพันธ์คล้ายกับการแสดง Opera ของชาวตะวันตกที่ก่อนจะมีการแสดงจะมีการบรรเลงเพลงที่เรียกว่า Overture ด้วยวงดุริยางค์ (Orchestra) เพลงประเภท Overture นี้ ปะต่อกันเป็นเพลงรวมหน่วย บรรเลง

เพื่อเป็นการเตรียมอารมณ์ของผู้ชมอุปรากรหรือละครดนตรีให้เข้ากับเนื้อเรื่องดนตรีที่จะตามมา

2.3 โหมโรงหนังใหญ่ หนังใหญ่เป็นการแสดงของไทยที่มีมาตั้งแต่ประมาณสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้น และได้เสื่อมความนิยมลงในปลายสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ปัจจุบันเป็นที่น่าเสียดายที่คนรุ่นหลัง ๆ ไม่มีโอกาสได้ดูการแสดงหนังใหญ่ เพราะคณะที่ยังรับแสดงคงมีแค่ 2 คณะเท่านั้น คือ คณะของกรมศิลปากร ซึ่งนาน ๆ จะแสดงสักครั้งหนึ่ง โดยการแสดงส่วนใหญ่ของกรมศิลปากรออกมาในรูปของการแสดงโจนและละคร อีกคณะหนึ่งเป็นหนังใหญ่ของวัดขนอน ตำบลสร้อยฟ้า อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี หนังใหญ่เป็นการแสดงกลางแจ้ง ตัวละครแกะสลักด้วยแผ่นหนัง มีคนเชิดให้ปรากฏเป็นเงาบนจอ ดังนั้น การแสดงหนังใหญ่จึงแสดงเฉพาะเวลากลางคืนเท่านั้น เพลงต่าง ๆ ในชุดโหมโรงหนังใหญ่ ประกอบด้วย

1. สาธุการ
2. ตระ
3. รัวสามลา
4. เข้าม่าน
5. ลา
6. เสมอ

เมื่อบรรเลงเพลงเสมอจบแล้ว คนพากย์จะจุดเทียน 2 เล่มบูชาหนังเจ้า ในขณะที่นั้นคนข้างในโห้ขึ้นสามลา ปี่พาทย์ก็ทำเพลงเชิด หลังจากนั้นคนเชิดจะออกมาชูหนังเจ้า ส่วนหนังเจ้าตัวฤๅษีจะเชิดกลับไปไว้ที่จอ แล้วปี่พาทย์ก็จะหยุด คนพากย์ก็จะว่า บทไว้ครู 3 ตอน เรียกว่า 3 ทวย เมื่อจบทวยหนึ่ง ปี่พาทย์ก็จะบรรเลงเพลงเชิดครั้งหนึ่งจนครบ 3 ทวย

2.4 โหมโรงหุ่นกระบอก การแสดงหุ่นกระบอกเป็นการแสดงที่วิวัฒนาการมาจากการแสดงหุ่นกระบอกหลวงหรือหุ่นใหญ่ เพลงในชุดโหมโรงหุ่นกระบอกประกอบด้วยเพลงต่าง ๆ ดังนี้

1. สาธุการ
2. ตระ
3. รัวสามลา
4. เข้าม่าน
5. ปฐม
6. ลา
7. เสมอ

8. ราวลาเดียว
9. เชิด
10. กลม
11. ชำนัน (ชำนานู)
12. กราวใน-ลา-วา

เพลงโหมโรงหุ่นกระบอกจะเหมือนกันทุกประการกับชุดโหมโรงเย็น เพียงแต่เมื่อลงมาแล้ว ซออยู่จะต้องบรรเลงเพลงทำนองจีนสำหรับหุ่นกระบอกอีก 1 เพลง แล้วปีพาทย์จึงบรรเลงเพลงเสมอดำเนินเรื่องต่อไป

3. เพลงโหมโรงประกอบการร้อง-ส่ง

ตามประเพณีนิยมที่ชาวไทยยึดถือปฏิบัติต่อกันมาเกี่ยวกับการสวดมนต์เย็นนั้น หลังจากพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์เย็นเรียบร้อยแล้ว ถ้างานนั้นไม่มีการแสดงอะไร เช่น ละคร ลิเก และภาพยนตร์ เป็นต้น ตกตอนค่ำปีพาทย์ชุดที่บรรเลงมาตั้งแต่ตอนเย็นก็จะเล่นร้อง-ส่ง ตามหลักศุริยวงค์ไทยก่อนที่จะมีการร้อง-ส่งก็ต้องมีการโหมโรงเสียก่อน ทั้งนี้เพื่อเป็นสัญญาณให้รู้ว่าหลังจากจบการบรรเลงโหมโรง จะเริ่มการบรรเลงร้อง-ส่ง เพลงประเภทโหมโรงประกอบการร้อง-ส่งนี้มีด้วยกัน 2 แบบ คือ โหมโรงเสภาและโหมโรงมโหรี

3.1 เพลงโหมโรงเสภา

การเล่นเสภา นั้น พัฒนามาจากการเล่านิทาน เริ่มจากการเล่านิทานแบบเป็นความเรียงธรรมดา ภายหลังพัฒนามาเป็นการเล่านิทานโดนอาศัยกลอน ผู้รับจึงต้องอาศัยความสามารถในการค้นเป็นกลอนสดเพื่อให้ถ่ายทอดได้สมบูรณ์ ภายหลังจึงมีตัวแสดงเข้าไปประกอบ การเดินเรื่องจึงมีทั้งขับเสภาและขับร้อง จากการต้องมีตัวแสดงเข้าไปร่วมนั้น จึงมีความจำเป็นต้องใช้เวลาในการแต่งตัวก่อนแสดง ดังนั้น เพลงโหมโรงเสภา เดิมทีเดียวจึงใช้เพลงโหมโรงเช่นเดียวกับการแสดงละคร ซึ่งประกอบด้วย

1. ตระ
2. ราวสามลา
3. เข้าม่าน
4. ปฐม
5. ลา
6. เสมอ
7. ราวลาเดียว
8. เชิด
9. กลม
10. ชำนัน (ชำนานู)

11. กราวใน-ลงลา

ครั้งต่อมาการแสดงเสภาได้เสื่อมความนิยมลง การเล่นเสภาจึงได้กลายรูปมาเป็นการร้อง-ส่งแทน จึงทำให้ผู้แสดงไม่มีความจะเป็นที่ต้องแต่งตัวให้วิจิตรพิสดาร ดังนั้น ความจำเป็นของการโหมโรงที่ต้องใช้เวลานาน ๆ เพื่อรอให้ผู้แสดงได้แต่งตัวจึงหมดไปด้วย จึงมีผู้นำเอาแต่เฉพาะเพลงวาซึ่งเป็นเพลงบรรเลงก่อนที่ละคนจะออกตัวมาบรรเลง แต่เนื่องจากการที่ต้องบรรเลงเพลงวาเข้าไปซ้ำมาหลายเที่ยวอาจทำให้นักดนตรีเองเกิดความเบื่อหน่าย จึงคิดหาเพลงอื่นที่มีจังหวะหน้าทับคล้ายกันมาบรรเลงแทน แต่เมื่อจะจบเพลงจะต้องจบด้วยเพลงวาเสมอ ทั้งนี้เพื่อเป็นการรักษารhythmของการบรรเลงโหมโรงแบบเสภาที่มีมาแต่เดิม ซึ่งก็ยังยึดถือปฏิบัติมาจนกระทั่งทุกวันนี้ เพลงโหมโรงเสภาใช้บรรเลงเฉพาะกับวงปี่พาทย์ไม้แข็ง ประกอบด้วย 3 ส่วนสำคัญ คือ เพลงร่ำประลองเสภา ตัวเพลงโหมโรง และส่วนท้ายเพลงวา

เพลงร่ำประลองเสภา เนื้อเพลงของร่ำประลองเสภานี้จะตัดออกมาจากเพลงร่ำสามลา โดยจะเอามาเฉพาะลาทำนอง ส่วนใหญ่แล้วเนื้อหาของทำนองร่ำประลองเสภานี้จะไม่มีความหมายอะไรมากนัก แต่ในทางตรงกันข้ามจะให้ความรู้สึกตื่นเต้น เร้าใจ และสามารถดึงดูดความสนใจของผู้ฟังได้เป็นอย่างมาก นอกจากนั้น ร่ำประลองยังเป็นประโยชน์ต่อนักดนตรีเองในด้านการตรวจสอบดูความพร้อมของเครื่องดนตรีและเป็นการอุ่นซีก่อนที่จะบรรเลงเพลงหลักต่อไป

ตัวเพลงโหมโรง ส่วนที่เป็นเพลงโหมโรงนี้เป็นส่วนที่จะบ่งบอกให้เราทราบว่าเพลงโหมโรงมีชื่อว่าอะไร เพราะการที่จะเรียกชื่อเพลงโหมโรงว่าเป็นเพลงอะไรนั้น ให้เรียกตามชื่อเดิมของตัวเพลงนั่นเอง เช่น ถ้านำเพลงไอยเรศมาบรรเลง โดยตั้งต้นการบรรเลงด้วยร่ำประลองเสภาและต่อด้วยเพลงไอยเรศและลงท้ายด้วยเพลงวา ก็จะเรียกเพลงโหมโรงไอยเรศ หากนำเพลงแขกมอญมาบรรเลงในลักษณะเดียวกันก็จะเรียกว่าโหมโรงแขกมอญ เช่นนี้เป็นต้น

ส่วนท้ายของเพลงวา สำหรับส่วนนี้จะตัดเอาเฉพาะส่วนท้ายของเพลงวา โดยจะบรรเลงต่อจากตัวเพลงโหมโรง การที่นำเอาท้ายเพลงวามาบรรเลงปิดท้ายในชุดเพลงโหมโรงเสภานั้น เพื่อเป็นการรักษาเอกลักษณ์ดั้งเดิมของโหมโรงเสภา ที่ต้องบรรเลงเพลงวาก่อนเริ่มแสดงเสภา

4. เพลงโหมโรงมโหรี

โหมโรงชนิดนี้นิยมใช้บรรเลงกับวงมโหรีและเครื่องสาย มีรูปแบบที่คล้ายคลึงกับการโหมโรงที่ใช้ในวงปี่พาทย์ แต่แตกต่างกันตรงที่โหมโรงเสภามีการร่ำประลองเสภา แต่โหมโรงมโหรีตัดการร่ำประลองเสภาออก สาเหตุที่ไม่มีการร่ำประลองเสภาคงสืบเนื่องมาแต่เดิมที่วงดนตรีทั้งสองชนิดนี้ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการแสดง มโหรีเป็นเครื่องดนตรีสำหรับผู้หญิงเล่นมาแต่เดิม ดังนั้น การจะมาบรรเลงประลองเสภาคงจะไม่มีความสะดวกบางประการ อีกทั้งลักษณะเครื่องดนตรีที่สังกัดอยู่ในวงมโหรีอันประกอบไปด้วยจะเข้และซอ นั้นไม่เหมาะต่อการที่จะ

นำมาบรรเลงประเภทประลองเสภา ต่อมาในสมัยหลังลงมโหรีไม่ได้จำกัดเฉพาะผู้หญิงเท่านั้น ผู้ชายก็มีโอกาสเข้ามาเล่นในวงมโหรี และในขณะเดียวกัน ผู้หญิงก็มีสิทธิ์ในหารบรรเลงปี่พาทย์ได้เช่นกัน แต่แม้กระนั้น การบรรเลงก็ยังยึดตามแบบแผนเดิม กล่าวคือ จะต้องประกอบไปด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นตัวเพลง และส่วนท้ายของเพลงวา